

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. ПРАВНИ ОСНОВ

Правни основ за доношење Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије за период 2025. до 2040. године, са пројекцијом до 2050. године (у даљем тексту: Стратегија) заснива се на чл. 11–13. Закона о рударству и геолошким истраживањима („Службени гласник РС“, бр. 101/15, 95/18 – др. закон и 40/21), којима је прописано да се минерална политика и план развоја геолошких истраживања и рударства спроводе реализацијом Стратегије. Додатни правни основ садржан је у члану 10. Закона о планском систему („Службени гласник РС“, бр. 30/18).

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ

Разлози због којих се приступило изради Стратегије одређени су чланом 12. Закона о рударству и геолошким истраживањима, којим је дефинисано да се општи циљ развоја рударства и геолошких истраживања утврђује Стратегијом управљања минералним и другим геолошким ресурсима.

Стратегијом се дефинишу мере и активности које ће се предузимати ради постизања стратешких дугорочних циљева у области геолошких истраживања и валоризације ресурса и резерви минералних сировина и других геолошких ресурса, утврђивање хидрогеолошких и инжењерскогеолошких-геотехничких услова коришћења геолошке средине у поступку планирања, пројектовања и изградње свих врста објеката.

Овом Стратегијом утврђује се свеобухватан план развоја рударског сектора за наредних 15 година, са визијом и пројекцијом до 2050. године. Документ поставља јасне принципе, стратешке смернице и приоритете које сви релевантни субјекти треба да следе како би се обезбедило ефикасније, одговорније и просперитетније функционисање сектора. Стратегија доприноси јачању свести стручне и шире јавности о значају минералних сировина и других геолошких ресурса за развој државе, као и потреби њиховог одрживог и контролисаног коришћења. Усвајањем овог документа Република Србија добија јасну, дугорочну визију развоја која одговара на текуће и будуће изазове, јача институционални и инвестициони оквир и омогућава боље позиционирање земље у европском и глобалном рударском сектору.

Уводи се модеран и интегрисан оквир за одговорно и одрживо управљање природним ресурсима Републике Србије. Заснива се на принципима одрживог коришћења природних богатстава, заштите биодиверзитета, климатске отпорности и смањења негативних утицаја рударских активности. Успоставља се концепт одрживог рударства који подразумева рационалну експлоатацију, контролисано коришћење простора и примену савремених технологија које значајно смањују утицај на животну средину.

Документ системски интегрише међународне стандарде и најбоље праксе, чиме се унапређује транспарентност, предвидљивост и ефикасност у управљању минералним ресурсима. Посебан акценат ставља се на развој механизма за управљање ризицима, климатску неутралност и примену енергетски ефикасних и нискоугљеничних технологија.

Подстиче се јачање учешћа локалних заједница и заинтересованих страна у процесу планирања и одлучивања. Партиципативно управљање доприноси већој транспарентности, раном препознавању ризика и изградњи поверења између привреде, институција и јавности.

Поставља се оквир за развој домаћег ланца вредности, укључујући истраживање, експлоатацију, припрему, као основа за даљу прераду минералних сировина и производњу финалних производа. На овај начин јача се индустријска база, подиже додата вредност у земљи и подстиче стабилан економски раст. Такође, документ препознаје значај домаћих геолошких и геотермалних ресурса за повећање енергетске сигурности и постепено смањење увозне зависности.

На овај начин Стратегија успоставља одржив, модеран и европски усаглашен систем управљања минералним ресурсима, у складу са националним развојним интересима и обавезама у процесу приступања Европској унији.

У поступку израде документа припремљен је Извештај о стратешкој процени утицаја Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије за период од 2025. до 2040. године са пројекцијом до 2050. године на животну средину, у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину. У оквиру израде Извештаја спроведен је комплетан процес консултација у Републици Србији, као и поступак прекограничних консултација са државама које могу бити потенцијално погођене спровођењем Стратегије.

Након окончања свих фаза консултација и усаглашавања, Министарство заштите животне средине је дана 31. октобра 2025. године дало сагласност на наведени Извештај.

Стратегију доноси Народна скупштина на предлог Владе за период од најмање десет година.

Влада прати реализацију Стратегије и по потреби покреће њено усклађивање за реалним потребама за минералним сировинама.

Стратегија садржи елементе прописане законом којим се уређује плански систем Републике Србије.

У процесу израде консултовани су представници надлежних институција, стручних организација и академске заједнице.

У консултативном процесу су учествовали: Министарство заштите животне средине, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Покрајински секретаријат за енергетику, грађевинарство и саобраћај, Геолошки завод Србије, Агенција за просторно планирање и урбанизам Републике Србије, Привредна комора Србије, Српско геолошко друштво, Савез инжењера рударства и геологије, ЕПС а.д., НИС а.д., Zijin Mining Group, ЈП ПЕУ Ресавица и Национална алијанса за локални економски развој (НАЛЕД).

III. ОБЈАШЊЕЊА ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Садржај је прописан Законом о планском систему Републике Србије. Документ садржи девет поглавља:

1. Увод

Ово поглавље обухвата, правни основ, разлоге за доношење Стратегије, институционални оквир, као и полазне основе за израду Стратегије.

2. Преглед и анализа постојећег стања

Поглавље описује национални правни оквир и институционални оквир за области геолошких истраживања и рударства и степен усклађености са политиком и легислативом ЕУ, развојне стратегије у Републици Србији и везу са Стратегијом, законодавни и институционални оквир за области геолошких истраживања и рударства, економску улогу минералних сировина, подземних вода и геотермалних ресурса, као и међународни положај, обавезе и усклађеност са међународном праксом, а посебно активности и обавезе у процесу придруживања Европској унији, укључујући заштиту животне средине и климатске промене. Такође у овом поглављу обрађује се и анализа стања у сектору минералних и других геолошких ресурса код нас и у свету, препоруке и смернице ЕУ у погледу политике управљања минералним и другим геолошким ресурсима.

3. Визија

У овом поглављу представљена је визија развоја минералних и других геолошких ресурса и њихово одрживо коришћење. Дугорочни задатак Стратегије представља активан геолошки и рударски сектор који је глобално конкурентан, обезбеђује снабдевање сировинама, подржава регионални развој и промовише одговорно коришћење природних ресурса и континуирано јача кључне компетенције и способности кадрова. Рударски сектор има значајан директан и индиректан утицај на националну економију, запошљавање и друштво у целини.

4. Потребан развој сектора рударства и геологије за период до 2040. са пројекцијом до 2050. године

У овом поглављу представљена је потреба државе за различитим минералним ресурсима, извршена је анализа развојних опција сектора минералних сировина и представљен потребан број кадрова за потребе реализације стратешких циљева Стратегије.

5. Циљеви

Пето поглавље садржи приказ и опис циљева Стратегија. Општи циљ - одрживо управљање геолошким истраживањем и експлоатацијом минералних сировина и других геолошких ресурса за обезбеђење садашњих и будућих потреба земље за минералним сировинама и ширење базе минералних сировина интензивирањем активности везаних за проспекцију, истраживање и доказивање минералних и других геолошких ресурса.

У циљу остварења општег циља дефинисана су три посебна циља, описани су проблеми и ризици који могу довести до неостварења циљева.

6. Мере за постизање општих и посебних циљева

Ово поглавље дефинише мере за сваки посебни циљ. Мере су везане за кључна питања из области геолошких истраживања, рударства, животне средине, економије, интензивирања употребе техногених (антропогених) сировина и других области. На основу спроведених анализа постојећег стања и очекиваних предикција основних и примењених геолошких истраживања минералних и других геолошких ресурса, дефинисане мере треба да ближе одреде правац којим се тежи ради испуњења дефинисаних циљева. За сваки од дефинисаних посебних циљева, наведене су мере и дат је њихов опис.

7. Кључни показатељи учинака

Овим поглавље се ближе дефинишу мере и надлежне организације и органи управљања који су дужни да изврше процену ефеката дефинисаних политика и мера. Праћење примена одређених мере треба да врши надлежна институција и да благовремено извештава Министарство рударства и енергетике. Спровођење мера ће се пратити на основу базе података и извештаја о производњи и низом показатеља перформанси.

8. Анализа ефеката мера и ризици за њихово спровођење

Ово поглавље обухвата анализу ефеката мера која је извршена кроз анализу Финансијских ефеката, Економских ефеката. Ефеката на друштво, Ефеката на животну средину и климатске промене и Анализу ризика. Издвојени су кључни ризици за спровођење мера и разматране су активности које ће бити предузете како би се смањила вероватноћа појаве ризичног догађаја, који може да утиче на остваривање мера, као и активности које ће бити предузете уколико се ризик оствари

9. Усклађеност циљева и мера са циљевима одрживог развоја

Имајући у виду да експлоатација минералних сировина доноси и могућности и ризике за одрживи развој, у овом поглављу описано је на који начин ће се ускладити пројектовани циљеви и мере Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима са циљевима одрживог развоја.

10. Механизам за спровођење Стратегије, праћење спровођења стратегије и начин извештавања

У овом поглављу одређено је да спровођењем Стратегије координира Министарство рударства и енергетике, у сарадњи са другим надлежним органима државне управе, институцијама и организацијама које су носиоци мера и активности дефинисаних у Стратегији. За сваку меру биће одређен носилац и партнери у спровођењу, уз јасно дефинисане надлежности и одговорности, а праћење реализације врши се на основу утврђених индикатора учинка, резултата и утицаја, дефинисаних у акционом плану.

11. Спроведене консултације са заинтересованим странама

У овом поглављу је дат преглед активности, односно консултација и јавне расправе коју је Министарство рударства и енергетике спровело током поступка израде Стратегије, кроз које је омогућило учешће значајног броја представника различитих органа и организација, представника привредних субјеката, организације цивилног друштва и других. Између осталих у поступку консултација и јавне расправе учествовао је Академијски одбор „Животна средина“ Српске академије наука и уметности-Сану, Геолошко-рударска асоцијација Србије – ГРАС, Удружење Еко Сурдулица, Друштво младих истраживача Бор, Регулаторни институт за обновљиву енергију и животну средину – РЕРИ, Коалиција за одрживо рударство у Србији – КОРС, Еколошки покрет Србије, Клиника за право заштите животне средине, Центар за екологију и одрживи развој – ЦЕКОР, Крени-промени, као и значајан број физичких лица у својству заинтересоване јавности.

12. Доношење и ажурирање Акционих планова

За управљање спровођењем мера јавних политика донеће се Акциони план Стратегије, који представља најдетаљнији документ јавне политике. Он ће бити усклађен са чл. 18-22 Закона о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 30/18).

13. Финансирање и одрживост

У овом поглављу је дефинисано да се финансирање спровођења Стратегије ослања на средства државног буџета, фондове Европске уније и међународних организација, као и инвестиције приватног сектора и моделе стратешког партнерства, као и да процена трошкова зависи од бројних фактора, укључујући стање на тржишту минералних сировина, глобалне економске трендове, доступност инвестиција, регулаторни оквир, еколошке стандарде, као и технолошке и инфраструктурне услове за реализацију пројеката.

14. Листа прописа које треба изменити

У овом поглављу су наведени прописи, који се тичу законске регулативе за област геолошких истраживања и рударства, које је потребно изменити, како би се реализовао постављени општи циљ, посебни циљеви као и мере у оквиру њих.

IV. СТУПАЊЕ НА СНАГУ

Ова Стратегија ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“.

V. ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ

Нису потребна финансијска средства.

VI ПОСТУПАК ЈАВНОГ УВИДА

Јавна расправа о Нацрту Стратегије спроведена је у складу са Закључком о спровођењу јавне расправе о Нацрту Стратегије 05 Број: 310- 5448/2025-2 од 3. јуна 2025. године и Закључком о продужењу јавне расправе о Нацрту Стратегије 05 Број: 310-7273/2025 од 27.06.2025. године у периоду од 13. јуна до 08. августа 2025. године. Јавна расправа је одржана у циљу прибављања мишљења стручне и шире јавности, након чега је извршено усаглашавање са достављеним коментарима представника других државних органа и организација, јавних служби, привредних субјеката, пословних удружења, међународних организација, представника цивилног друштва, као и других заинтересованих учесника.

Јавну расправу о Нацрту Стратегије спровело је Министарство рударства и енергетике. Јавни позив за учешће у јавној расправи о Нацрту стратегије постављен је на интернет страници Министарства www.mre.gov.rs и на Порталу „еКонсултације“.

У складу са обавезама које произилазе из Закона о планском систему («Сл. гл. Републике Србије», бр. 30/2018), Министарство рударства и енергетике спровело је процес консултација у свим фазама израде Стратегије и тиме омогућило учешће свих заинтересованих страна и циљних група у процесу консултација.